

eul_wid: okg-bd

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

On Using Reason with the Irrational

Περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι

Period: Ῥωμαϊκή [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα [Atticizing](#)
Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)
Format: Διάλογος [Dialogue](#)
Affiliation: [Platonist](#)

985 D ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΑΛΟΓΑ ΛΟΓΩΙ ΧΡΗΣΘΑΙ

985 E Ο Ταῦτα μέν, ὦ Κίρκη, μεμαθηκέναι δοκῶ καὶ διαμνημονεύσειν· ἡδέως δ' ἂν σου πυθοίμην, εἴ
τινας ἔχεις Ἑλλήνας ἐν τούτοις, οὓς λύκους καὶ λέοντας ἐξ ἀνθρώπων πεποίηκας.

985 E Κ Καὶ πολλούς, ὦ ποθούμεν' Ὀδυσσεῦ. πρὸς τί δὲ τοῦτ' ἐρωτᾷς;

985 E Ο Ὅτι νῆ Δία καλὴν ἂν μοι δοκῶ γενέσθαι φιλοτιμίαν πρὸς τοὺς Ἑλλήνας, εἰ χάριτι σῇ λαβὼν
τούτους αὖθις <εἰς> ἀνθρώπους [ἐταίρους] ἀνασώσαιμι καὶ μὴ περιδοίμι καταγεράσαντας
παρὰ φύσιν ἐν σώμασι θηρίων, οἰκτρὰν καὶ ἄτιμον οὕτω δίκαιταν ἔχοντας.

985 E Κ Οὗτος ὁ ἀνὴρ οὐχ αὐτῷ μόνον οὐδὲ τοῖς ἐταίροις, ἀλλὰ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν οἶεται δεῖν
ὑπ' ἀβελτερίας συμφορὰν γενέσθαι τὴν αὐτοῦ φιλοτιμίαν.

985 F Ο Ἔτερον αὖ τινα τοῦτον, ὦ Κίρκη, κυκεῶνα λόγων ταραττεῖς καὶ ὑποφαρμάττεις, ἐμὲ γοῦν
ἀτεχνῶς ποιοῦσα θηρίον, εἰ πείσομαί σοι ὡς συμφορὰ ἐστὶν ἄνθρωπον ἐκ θηρίου γενέσθαι.

986 A Κ Οὐ γὰρ ἤδη τούτων ἀτοπώτερα πεποίηκας σεαυτόν, ὃς τὸν ἀθάνατον καὶ ἀγήρω σὺν ἐμοὶ
βίον ἀφείς ἐπὶ γυναῖκα θνητήν, ὥς δ' ἐγὼ φημι καὶ γραῦν ἤδη, διὰ μυρίων ἔτι κακῶν σπεύδεις,
ὥς δὴ περίβλεπτος ἐκ τούτου καὶ ὀνομαστός ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν γεν <ησ> ὁμενος, κενὸν
ἀγαθὸν καὶ εἶδωλον ἀντὶ τῆς ἀληθείας διώκων;

986 A Ο Ἐχέτω ταῦτα, ὡς λέγεις, ὦ Κίρκη· τί γὰρ δεῖ πολλάκις ζυγομαχεῖν ἡμᾶς περὶ τῶν αὐτῶν;
τούτους δέ μοι δὸς ἀναλύσασα καὶ χάρισαι τοὺς ἄνδρας.

986 B Κ Οὐχ οὕτω γ' ἀπλῶς, μὰ τὴν Ἑκάτην· οὐ γὰρ οἱ τυχόντες εἰσὶν· ἀλλ' ἐροῦ πρῶτον αὐτούς, εἰ
θέλουσιν· ἂν δὲ μὴ φῶσι, διαλεχθεῖς, ὦ γενναῖε, πείσον· ἐὰν δὲ μὴ πείσης ἀλλὰ καὶ
περιγένωνται διαλεγόμενοι, ἱκανὸν ἔστω σοι περὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν φίλων κακῶς
βεβουλεῦσθαι.

986 B Ο Τί μου καταγελᾷς, ὦ μακαρία; πῶς γὰρ ἂν ἡ δοῖεν οὗτοι λόγον ἢ λάβοιεν, ἕως ὅνοι καὶ σύες
καὶ λέοντές εἰσι;

986 B Κ Θάρρει, φιλοτιμότατ' ἀνθρώπων· ἐγὼ σοι παρέξω καὶ συνιέντας αὐτοὺς καὶ διαλεγομένους·
μᾶλλον δ' εἴς ἱκανὸς ἔσται καὶ διδούς καὶ λαμβάνων ὑπὲρ πάντων λόγον· ἰδοῦ, τούτῳ
διαλέγου.

986 B

Ο Καὶ τίνα τοῦτον, ὦ Κίρκη, προσαγορεύσομεν; ἢ τίς ἦν οὗτος ἀνθρώπων;

986 C Κ Τί γάρ τοῦτο πρὸς τὸν λόγον; ἀλλὰ κάλει αὐτόν, εἰ βούλει, Γρύλλον. ἐγὼ δ' ἐκστήσομαι ὑμῖν, μὴ καὶ παρὰ γνώμην ἐμοὶ δοκῇ χαριζόμενος διαλέγεσθαι.

986 C Γ Χαῖρε, Ὀδυσσεῦ.

986 C Ο Καὶ σὺ νῆ Δία, Γρύλλε.

986 C Γ Τί βούλει ἐρωτᾶν;

986 C Ο Ἐγὼ γινώσκων ὑμᾶς ἀνθρώπους γεγονότας οἰκτεῖρω μὲν [οὔν] ἅπαντας οὕτως ἔχοντας, εἰκὸς δέ μοι μᾶλλον διαφέρειν ὅσοι Ἕλληνες ὄντες εἰς ταύτην ἀφῆχθε τὴν δυστυχίαν· νῦν οὔν ἐποιησάμην τῆς Κίρκης δέησιν, ὅπως τὸν βουλόμενον ὑμῶν ἀναλύσασα καὶ καταστήσασα πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον εἶδος ἀποπέμψῃ μεθ' ἡμῶν.

986 E Γ Παῦε, Ὀδυσσεῦ, καὶ περαιτέρω μὴδὲν εἴπῃς· ὥς καὶ σοῦ πάντες ἡμεῖς καταφρονοῦμεν, ὥς μάτην ἄρα δεινὸς ἐλέγου καὶ τῷ φρονεῖν πολὺ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐδόκει διαφέρειν, ὃς αὐτὸ τοῦτ' ἔδειξας, τὴν μεταβολὴν ἐκ χειρόνων εἰς ἀμείνω, μὴ σκεψάμενος· ὥς γὰρ οἱ παῖδες τὰ φάρμακα τῶν ἱατρῶν φοβοῦνται καὶ τὰ μαθήματα φεύγουσιν, ἃ μεταβάλλοντα ἐκ νοσερῶν καὶ ἀνοήτων ὑγιεινότερους καὶ φρονιμωτέρους ποιοῦσιν αὐτούς, οὕτω σὺ διεκρούσω τὸ ἄλλος ἐξ ἄλλου γενέσθαι, καὶ νῦν αὐτός τε φρίττων καὶ ὑποδειμαίνων τῇ Κίρκῃ σύνει, μὴ σε ποιήσῃ λαθοῦσα σὺν ἡ λύκον, ἡμᾶς τε πείθεις, ἐν ἀφθόνοις ζῶντας ἀγαθοῖς, ἀπολιπόντας ἅμα τούτοις τὴν ταῦτα παρασκευάζουσιν ἐκπλεῖν μετὰ σοῦ, τὸ πάντων φιλο <πονώτατον καὶ βαρυ> ποτμότατον ζῶον αὐθις ἀνθρώπους γενομένους.

986 E Ο Ἐμοὶ σύ, Γρύλλε, δοκεῖς οὐ τὴν μορφὴν μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν ὑπὸ τοῦ πόματος ἐκείνου διεφθάρθαι καὶ γεγονέναι μεστὸς ἀτόπων καὶ διαλελωβημένων παντάπασι δοξῶν· ἢ σέ τις αὖ συνηθείας ἡδονὴ πρὸς τόδε τὸ σῶμα καταγεγοήτευκεν;

986 E Γ Οὐδέτερα τούτων, ὦ βασιλεῦ Κεφαλλήνων· ἂν δὲ διαλέγεσθαι μᾶλλον ἐθέλῃς ἢ λοιδορεῖσθαι, ταχύ σε μεταπέισομεν, ἐκατέρου τῶν βίων ἐμπείρως ἔχοντες, ὅτι ταῦτα πρὸ ἐκείνων εἰκότως ἀγαπῶμεν.

986 F Ο Ἀλλὰ μὴν ἐγὼ πρόθυμος ἀκροᾶσθαι.

987 A Γ Καὶ ἡμεῖς τοίνυν λέγειν. ἀρκτέον δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν ἀρετῶν, ἐφ' αἷς ὀρῶμεν ὑμᾶς μέγα φρονοῦντας, ὥς τῶν θηρίων πολὺ καὶ δικαιοσύνη καὶ φρονήσῃ καὶ ἀνδρεία καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς διαφέροντας. ἀπόκριναί δή μοι, σοφώτατ' ἀνδρῶν· ἤκουσα γάρ σου ποτε διηγούμενου τῇ Κίρκῃ περὶ τῆς τῶν Κυκλώπων γῆς, ὥς οὔτ' ἀρουμένη τὸ παράπαν οὔτε τινὸς εἰς αὐτὴν φυτεύοντος οὐδὲν οὕτως ἐστὶν γενναία καὶ ἀγαθὴ τὴν φύσιν, ὥσθ' ἅπαντας ἐκφέρειν τοὺς καρποὺς ἀφ' αὐτῆς· πότερον οὔν ταύτην ἐπαινεῖς μᾶλλον ἢ τὴν αἰγίβοτον Ἰθάκην καὶ τραχεῖαν, ἢ μόλις ἀπ' ἔργων τε πολλῶν καὶ διὰ πόνων μεγάλων μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μηδενὸς ἄξια τοῖς γεωργοῦσιν ἀναδίδωσι; καὶ ὅπως οὐ χαλεπῶς οἴσεις, παρὰ τὸ φαινόμενον εὐνοίᾳ τῆς πατρίδος ἀποκρινόμενος.

987 A Ο Ἄλλ' οὐ δεῖ ψεύδεσθαι· φιλῶ μὲν γὰρ καὶ ἀσπάζομαι τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα καὶ χώραν μᾶλλον, ἐπαινῶ δὲ καὶ θαυμάζω τὴν ἐκείνων.

987 B Γ Οὐκοῦν τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν φήσομεν, ὥς ὁ φρονιμώτατος ἀνθρώπων ἄλλα μὲν οἶεται δεῖν ἐπαινεῖν καὶ δοκιμάζειν ἄλλα δ' αἰρεῖσθαι καὶ ἀγαπᾶν, ἐκεῖνο δ' οἶμαί σε καὶ περὶ τῆς ψυχῆς ἀποκεκρίσθαι· ταῦτόν γάρ ἐστι τῷ περὶ τῆς χώρας, ὥς ἀμείνων ἥτις ἄνευ πόνου τὴν ἀρετὴν ὥσπερ αὐτοφυῆ καρπὸν ἀναδίδωσιν.

987 B Ο Ἔστω καὶ τοῦτό σοι οὕτως.

987 B

Γ Ἦδη μὲν οὖν ὁμολογεῖς τὴν τῶν θηρίων ψυχὴν εὐφυεστέραν εἶναι πρὸς γένεσιν ἀρετῆς καὶ τελειοτέραν· ἀνεπίτακτος γὰρ καὶ ἀδίδακτος ὥσπερ ἄσπορος καὶ ἀνήροτος ἐκφέρει καὶ αὖξει κατὰ φύσιν τὴν ἐκάστῳ προσήκουσαν ἀρετὴν.

987 B Ο Καὶ τίνος ποτ' ἀρετῆς, ὦ Γρύλλε, μέτεστι τοῖς θηρίοις;

988 E Γ Τίνος μὲν οὖν οὐχὶ μᾶλλον ἢ τῷ σοφωτάτῳ τῶν ἀνθρώπων; σκόπει δὲ πρῶτον, εἰ βούλει, τὴν ἀνδρείαν, ἐφ' ἣ σὺ φρονεῖς μέγα καὶ οὐκ ἐγκαλύπτῃ 'θρασύς' καὶ 'πτολίπορθος' ἀποκαλούμενος, ὅστις, ὦ σχετλιώτατε, δόλοις καὶ μηχαναῖς ἀνθρώπους ἀπλοῦν καὶ γενναῖον εἰδότας πολέμου τρόπον ἀπάτης δὲ καὶ ψευδῶν ἀπείρους παρακρουσάμενος ὄνομα τῇ πανουργίᾳ προστίθης ἀρετῆς ἥκιστα πανουργίαν προσιεμένης. ἀλλὰ τῶν γε θηρίων τοὺς πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀγῶνας ὀρᾷς ὡς ἄδολοι καὶ ἄτεχνοι καὶ μετ' ἐμφανοῦς γυμνοῦ τε τοῦ θαρρεῖν πρὸς ἀληθινῆς ἀλκῆς ποιοῦνται τὰς ἀμύνας· καὶ οὔτε νόμου καλοῦντος οὔτ' ἀστρατείας δεδοικότα γραφὴν ἀλλὰ φύσει φεύγοντα τὸ κρατεῖσθαι μέχρι τῶν ἐσχάτων ἐγκαρτερεῖ καὶ διαφυλάττει τὸ ἀήττητον· οὐ γὰρ ἡττᾶται κρατούμενα τοῖς σώμασιν οὐδ' ἀπαγορεύει ταῖς ψυχαῖς ἀλλὰ ταῖς μάχαις ἐναποθνήσκει. πολλῶν δὲ θνησκόντων ἡ ἀλκή μετὰ τοῦ θυμοειδοῦς ἀποχωρήσασά που καὶ συναθροισθεῖσα περὶ ἓν τι τοῦ σώματος μόριον ἀνθίσταται τῷ κτείνοντι καὶ πηδᾷ καὶ ἀγανακτεῖ, μέχρις ἂν ὥσπερ πῦρ ἐγκατασβεσθῇ παντάπασι καὶ ἀπόληται. δέησις δ' οὐκ ἔστιν οὐδ' οἴκτου παραίτησις οὐδ' ἐξομολόγησις ἥττης, οὐδὲ δουλεύει λέων λέοντι καὶ ἵππος ἵππῳ δι' ἀνανδρίαν, ὥσπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, τὴν τῆς δειλίας ἐπώνυμον εὐκόλως [ἐν]ἀσπαζόμενος. ὅσα δ' ἄνθρωποι πάγαις ἢ δόλοις ἐχειρώσαντο, τὰ μὲν ἤδη τέλεια καὶ τροφὴν ἀπώσασα καὶ πρὸς δίψαν ἐγκαρτερήσαντα τὸν πρὸ δουλείας ἐπάγεται καὶ ἀγαπᾷ θάνατον· νεοσσοῖς δὲ καὶ σκύμνοις τούτων, δι' ἡλικίαν εὐαγῶγαις καὶ ἀπαλοῖς οὔσιν, πολλὰ καὶ ἀπατηλὰ μειλίγματα καὶ ὑποπεττεύματα προσφέροντες καὶ καταφαρμάττοντες, ἡδονῶν παρὰ φύσιν γευόμενα καὶ διαίτης ἀδρανῆ χρόνῳ κατειργάσαντο, ἕως προσεδέξαντο καὶ ὑπέμειναν τὴν καλουμένην ἐξημέρωσιν ὥσπερ ἀπογυναίκωσιν τοῦ θυμοειδοῦς· οἷς δὲ μάλιστα δῆλον ὅτι τὰ θηρία πρὸς τὸ θαρρεῖν εὖ πέφυκε. τοῖς δ' ἀνθρώποις ἡ καρτέρησις καὶ παρὰ φύσιν ἐστίν. ἐκεῖθεν δ' ἂν, ὦ βέλτιστ' Ὀδυσσεῦ, μάλιστα καταμάθοις. ἐν γὰρ τοῖς θηρίοις ἰσορροπεῖ πρὸς ἀλκὴν ἡ φύσις καὶ τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος οὐδὲν ἀποδεῖ πονεῖν τε τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις πόνους ἀγωνίζεσθαί τε τοὺς ὑπὲρ τῶν τέκνων ἀγῶνας. ἀλλὰ καὶ Κρομμυωνίαν τινὰ σὺν ἀκούεις, ἢ πράγματα πολλὰ, θῆλυ θηρίον οὔσα, τῷ Θησεῖ παρέσχε· καὶ τὴν Σφίγγα ἐκείνην οὐκ ἂν ὦνησεν ἡ σοφία περὶ τὸ Φίκιον ἄνω καθεζομένην, αἰνίγματα καὶ γρίφους πλέκουσαν, εἰ μὴ ῥώμη καὶ ἀνδρεία πολὺ τῶν Καδμείων ἐπεκράτει. ἐκεῖ δὲ που καὶ Τευμησίαν ἀλώπεκα 'μέρμερον χρῆμα' καὶ πλησίον ὄφιν τῷ Ἀπόλλωνι περὶ τοῦ χρηστηρίου μονομαχοῦσαν ἐν Δελφοῖς γενέσθαι λέγουσι. τὴν δ' Αἴθην ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἔλαβε παρὰ τοῦ Σικυωνίου μισθὸν ἀστρατείας, ἄριστα βουλευσάμενος, ὃς δειλοῦ προετίμησεν ἀνδρὸς ἵππον ἀγαθὴν καὶ φιλόνικον. αὐτὸς δὲ καὶ παρδάλεις καὶ λεαίνας πολλάκις ἐώρακας ὡς οὐδὲν τι τὰ θήλεα τοῖς ἄρρεσιν ὑφίεται θυμοῦ καὶ ἀλκῆς, ὥσπερ ἡ σὴ γυνὴ σοῦ πολεμοῦντος οἴκοι κάθηται πρὸς ἐσχάρᾳ πυρός, οὐκ ἂν οὐδ' ὅσον αἱ χελιδόνες ἀμυνομένη τοὺς ἐπ' αὐτὴν καὶ τὸν οἶκον βαδίζοντας, καὶ ταῦτα Λάκαινα οὔσα· τί οὖν ἔτι σοι λέγω τὰς Καρίνας ἢ Μαιονίδας; ἀλλ' ἐκ τούτων γε δῆλόν ἐστιν, ὅτι τοῖς ἀνδράσιν οὐ φύσει μέτεστι τῆς ἀνδρείας· μετὴν γὰρ ἂν ὁμοίως καὶ ταῖς γυναῖξιν ἀλκῆς. ὥσθ' ὑμεῖς κατὰ νόμων ἀνάγκην οὐχ ἐκούσιον οὐδὲ βουλομένην ἀλλὰ δουλεύουσιν ἔθουσι καὶ ψόγοις καὶ δόξαις ἐπήλυσι καὶ λόγοις πλανωμένοις μελετᾶτε ἀνδρείαν· καὶ τοὺς πόνους ὑφίστασθε καὶ τοὺς κινδύνους οὐ πρὸς ταῦτα θαρροῦντες ἀλλὰ τῷ ἔτερα μᾶλλον τούτων δεδιέναι. ὥσπερ οὖν τῶν σῶν ἐταίρων ὁ φθάσας πρῶτος ἐπὶ τὴν ἐλαφρὰν ἀνίσταται κώπην οὐ καταφρονῶν ἐκείνης ἀλλὰ δεδιὼς καὶ φεύγων τὴν βαρυτέραν, οὕτως ὁ πληγὴν ὑπομένων, ἵνα μὴ λάβῃ τραύματα, καὶ πρὸ αἰκίας τινὸς ἢ θανάτου πολέμιον

ἀμυνόμενος οὐ πρὸς ταῦτα θαρραλέος ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνα δειλός ἐστιν. οὕτω δ' ἀναφαίνεται ὑμῖν ἢ μὲν ἀνδρεία δειλία φρόνιμος οὖσα, τὸ δὲ θάρσος φόβος ἐπιστήμην ἔχων τοῦ δι' ἐτέρων ἕτερα φεύγειν. ὅλως δ', εἰ πρὸς ἀνδρείαν οἴεσθε βελτίους εἶναι τῶν θηρίων, τί ποθ' ὑμῶν οἱ ποιηταὶ τοὺς κράτιστα τοῖς πολεμίους μαχομένους 'λυκόφρονας' καὶ 'θυμολέοντας' καὶ 'συῖ εἰκέλους ἀλκὴν' προσαγορεύουσιν, ἀλλ' οὐ λέοντά τις αὐτῶν 'ἀνθρωπόθυμον' οὐ σὺν 'ἀνδρὶ εἴκελον ἀλκὴν' προσαγορεύει; ἀλλ' ὥσπερ οἶμαι τοὺς ταχεῖς 'ποδηνέμους' καὶ τοὺς καλοὺς 'θεοειδεῖς' ὑπερβαλλόμενοι ταῖς εἰκόσιν ὀνομάζουσιν, οὕτω τῶν δεινῶν μάχεσθαι πρὸς τὰ κρείττονα ποιοῦνται τὰς ἀφομοιώσεις. αἴτιον δ', ὅτι τῆς μὲν ἀνδρείας οἶον βαφή τις ὁ θυμός ἐστι καὶ στόμωμα· τούτῳ δ' ἀκράτῳ τὰ θηρία χρῆται πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ὑμῖν δὲ προσμιγνύμενος πρὸς τὸν λογισμόν ὥσπερ οἶνος πρὸς ὕδωρ ἐξίσταται παρὰ τὰ δεινὰ καὶ ἀπολείπει τὸν καιρόν. ἔνιοι δ' ὑμῶν οὐδ' ὅλως φασὶ χρῆναι παραλαμβάνειν ἐν ταῖς μάχαις τὸν θυμὸν ἀλλ' ἐκποδὼν θεμένους νήφοντι χρῆσθαι τῷ λογισμῷ, πρὸς μὲν σωτηρίας ἀσφάλειαν ὀρθῶς πρὸς δ' ἀλκὴν καὶ ἄμυναν αἰσχιστα λέγοντες. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον αἰτιᾶσθαι μὲν ὑμᾶς τὴν φύσιν, ὅτι μὴ κέντρα προσέφυσε τοῖς σώμασι μηδ' ἀμυντηρίους ὀδόντας μηδ' ἀγκύλους ὄνυχας, αὐτοὺς δὲ τῆς ψυχῆς τὸ σύμφυτον ἀφαιρεῖν ὄπλον καὶ κολοῦειν;

988 F Ο Παπαί, ὦ Γρύλλε, δεινός μοι δοκεῖς γεγονέναι σοφιστής, ὅς γε καὶ νῦν ἐκ τῆς συηνίας φθειγγόμενος οὕτω νεανικῶς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἐπικεχείρηκας. ἀλλὰ τί οὐ περὶ τῆς σωφροσύνης ἐφεξῆς διεξῆλθες;

992 C Γ Ὅτι ὥμην σε τῶν εἰρημένων πρότερον ἐπιλήψεσθαι· σὺ δὲ σπεύδεις ἀκοῦσαι τὸ περὶ τῆς σωφροσύνης, ἐπεὶ σωφρονεστάτης μὲν ἀνὴρ εἶ γυναικός, ἀπόδειξιν δὲ σωφροσύνης αὐτὸς οἶει δεδωκέναι, τῶν Κίρκης ἀφροδισίων περιφρονήσας. καὶ τούτῳ μὲν οὐδενὸς τῶν θηρίων διαφέρεις πρὸς ἐγκράτειαν· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα τοῖς κρείττοσιν ἐπιθυμεῖ πλησιάζειν ἀλλὰ καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τοὺς ἔρωτας πρὸς τὰ ὁμόφυλα ποιεῖται. οὐ θαυμαστὸν οὖν ἐστίν, εἰ καθάπερ ὁ Μενδησίος ἐν Αἰγύπτῳ τράγος λέγεται πολλὰς καὶ καλαῖς συνειργνύμενος γυναιξὶν οὐκ εἶναι μίγνυσθαι πρόθυμος ἀλλὰ πρὸς τὰς αἴγας ἐπτόχεται μᾶλλον, οὕτω σὺ χαίρων ἀφροδισίοις συνήθεσιν οὐ θέλεις ἄνθρωπος ὦν θεᾶ συγκαθεύδειν. τὴν δὲ Πηνελόπης σωφροσύνην μυρίαὶ κορῶναι κρώζουσαι γέλωτα θήσονται καὶ καταφρονήσουσιν, ὦν ἐκάστη, ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἄρρην, οὐκ ὀλίγον χρόνον ἀλλ' ἐννέα χρεῖται γενεὰς ἀνθρώπων· ὥστε σοὶ τὴν καλὴν Πηνελόπην ἐννάκις ἀπολείπεσθαι τῷ σωφρονεῖν ἧς βούλει κορώνης. Ἄλλ' ἐπεὶ σε μὴ λέληθα σοφιστής ὦν, φέρε χρήσωμαι τάξει τινὶ τοῦ λόγου, τῆς μὲν σωφροσύνης ὅρον θέμενος κατὰ γένος δὲ τὰς ἐπιθυμίας διελόμενος. ἢ μὲν οὖν σωφροσύνη βραχύτης τίς ἐστιν ἐπιθυμιῶν καὶ τάξις, ἀναιροῦσα μὲν τὰς ἐπεισάκτους καὶ περιττὰς καιρῷ δὲ καὶ μετριότητι κοσμοῦσα τὰς ἀναγκαίας. ταῖς δ' ἐπιθυμίαις ἐνορᾷς που μυρίαν διαφοράν· <αἱ μὲν γὰρ περὶ τὴν βρῶσιν> καὶ τὴν πόσιν ἅμα τῷ φυσικῷ καὶ τὸ ἀναγκαῖον ἔχουσιν· αἱ δὲ τῶν ἀφροδισίων αἱς ἀρχὰς ἢ φύσις ἐνδίδωσιν, ἔστι δὲ που καὶ μὴ χρώμενον ἔχειν ἱκανῶς ἀπαλλαγέντα, φυσικαὶ μὲν οὐκ ἀναγκαῖαι δ' ἐκλήθησαν. τὸ δὲ τῶν μήτ' ἀναγκαίων μήτε φυσικῶν ἀλλ' ἔξωθεν ὑπὸ δόξης κενῆς δι' ἀπειροκαλίαν ἐπικεχυμένων γένος ὑμῶν μὲν ὀλίγου δεῖν τὰς φυσικὰς ἀπέκρυψεν ὑπὸ πλήθους ἀπάσας, ἔχει δὲ καθάπερ ξένων ὄχλος ἔπηλυσ ἐν δήμῳ καταβιαζόμενος πρὸς τοὺς ἐγγενεῖς πολίτας. τὰ δὲ θηρία παντάπασιν ἀβάτους καὶ ἀνεπιμίκτους ἔχοντα τοῖς ἐπεισάκτοις πάθεσι τὰς ψυχὰς καὶ τοῖς βίοις πόρρω τῆς κενῆς δόξης ὥσπερ θαλάσσης ἀπωκισμένα τοῦ γλαφυρῶς καὶ περιττῶς διάγειν ἀπολείπεται· τὸ δὲ σωφρονεῖν καὶ μᾶλλον εὐνομεῖσθαι ταῖς ἐπιθυμίαις, οὔτε πολλὰς συνοικούσαις οὔτ' ἀλλοτρίαις, σφόδρα διαφυλάττεται. ἐμὲ γοῦν καὶ αὐτὸν οὐχ ἦττον ἢ σὲ νῦν ἐξέπληττε μὲν χρυσὸς ὥς κτῆμα τῶν ἄλλων οὐδενὶ παραβλητὸν ἦρει δ' ἄργυρος καὶ ἐλέφας· ὁ δὲ πλεῖστα τούτων κεκτημένος ἐδόκει μακάριός τις εἶναι καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ, εἴτε Φρυγὴν ἢ εἴτε Κάρ τοῦ Δόλωνος ἀγεννέστερος καὶ τοῦ Πριάμου βαρυποτμότερος· ἐνταῦθα

〈δ'〉 ἀνηρτημένος ἀεὶ ταῖς ἐπιθυμίαις οὔτε χάριν οὔθ' ἡδονὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἀφθόνων ὄντων καὶ ἱκανῶν ἐκαρπούμην, 〈ἀλλ' ἐμεμφόμην〉 τὸν ἑαυτοῦ βίον, ὥς τῶν μεγίστων ἐνδεῆς καὶ ἄμοιρος ἀγαθῶν ἀπολελειμμένος. τοιγαροῦν, ὥς σε μέμνημαι ἐν Κρήτῃ θεασάμενος ἀμπεχόνῃ κεκοσμημένον πανηγυρικῶς, οὐ τὴν φρόνησιν ἐξήλουν οὐδὲ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ τοῦ χιτῶνος εἰργασμένου περιττῶς τὴν λεπτότητα καὶ τῆς χλαμύδος οὔσης ἀλουργοῦ τὴν οὐλότητα καὶ τὸ κάλλος ἀγαπῶν καὶ τεθηπῶς (εἶχε δέ τι καὶ ἡ πόρπη χρυσὸς οὔσα παῖγνιον οἶμαι τορεΐαις διηκριβωμένον) [καί] εἰπόμην γεγοητευμένος, ὥσπερ αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ νῦν ἀπηλλαγμένος ἐκείνων τῶν κενῶν δοξῶν καὶ κεκαθαρμένος χρυσὸν μὲν καὶ ἄργυρον ὥσπερ τοὺς ἄλλους λίθους περιορῶν ὑπερβαίνω, ταῖς δὲ σαῖς χλανίσι καὶ τάπησιν οὐδὲν ἂν μὰ Δί' ἥδιον ἢ βαθεῖ καὶ μαλθακῶ πηλῶ μεστός ὢν ἐγκατακλιθεῖην ἀναπαυόμενος. τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἐπεισάκτων ἐπιθυμιῶν οὐδεμία ταῖς ἡμετέραις ἐνοικίζεται ψυχαῖς· ἀλλὰ τὰ μὲν πλεῖστα ταῖς ἀναγκαίαις ὁ βίος ἡμῶν ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς διοικεῖται, ταῖς δ' οὐκ ἀναγκαίαις ἀλλὰ φυσικαῖς μόνον οὔτ' ἀτάκτως οὔτ' ἀπλήστως ὁμιλοῦμεν. Καὶ ταύτας γε πρῶτον διέλθωμεν. ἡ μὲν οὖν πρὸς τὰ εὐώδη καὶ κινοῦντα ταῖς ἀποφοραῖς τὴν ὄσφρησιν οἰκείως ἡδονὴ πρὸς τῷ τὸ ὄφελος καὶ προῖκα καὶ ἀπλοῦν ἔχειν ἅμα χρεῖαν τινὰ συμβάλλεται τῇ διαγνώσει τῆς τροφῆς, ἡ μὲν γὰρ γλῶττα τοῦ γλυκέος καὶ δριμέος καὶ αὐστηροῦ γνῶμων ἐστὶ τε καὶ λέγεται, ὅταν τῷ γευστικῷ προσμιγέσθαι οἱ χυμοὶ σύγχυσίν τινα λάβωσιν· ἡ δ' ὄσφρησις ἡμῶν πρὸ τῶν χυμῶν γνῶμων οὔσα τῆς δυνάμεως ἐκάστου πολὺ τῶν βασιλικῶν προγευστῶν σκεπτικώτερον διαισθανομένη, τὸ μὲν οἰκεῖον εἴσω παρήσι τὸ δ' ἀλλότριον ἀπελαύνει καὶ οὐκ ἔα θιγεῖν οὐδὲ λυπῆσαι τὴν γεῦσιν ἀλλὰ διαβάλλει καὶ κατηγορεῖ τὴν φαυλότητα πρὶν ἢ βλαβῆναι· τᾶλλα δ' οὐκ ἐνοχλεῖ, καθάπερ ὑμῖν, τὰ θυμιάματα καὶ κινάμωμα καὶ νάρδους καὶ φύλλα καὶ καλάμους Ἀραβικοὺς μετὰ δεινῆς τιнос καὶ δευσοποιοῦ φαρμακίδος τέχνης, ἥ μυρεψικῆς ὄνομα, συνάγειν εἰς ταῦτόν καὶ συμφαγεῖν ἀναγκάζουσα, χρημάτων πολλῶν ἡδυπάθειαν ἀνάνδρον καὶ κορασιώδη καὶ πρὸς οὐδὲν οὐδαμῶς χρήσιμον ὠνούμενους. ἀλλὰ καίπερ οὔσα τοιαύτη διέφθαρκεν οὐ μόνον πάσας γυναῖκας ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνδρῶν ἤδη τοὺς πλείστους, ὥς μηδὲ ταῖς αὐτῶν ἐθέλειν συγγίγνεσθαι γυναῖξιν, εἰ μὴ μύρων ὑμῖν ὁδωδυῖαι καὶ διαπασμάτων εἰς ταῦτόν φοιτῶν. ἀλλὰ κάπρους τε σύες καὶ τράγους αἶγες καὶ τᾶλλα θήλεα τοὺς συννόμους αὐτῶν ταῖς ἰδίαις ὁσμαῖς ἐπάγεται, δρόσου τε καθαράς καὶ λειμώνων ὁδωδότα καὶ χλόης, συμφέρεται. 〈δὲ〉 πρὸς τοὺς γάμους ὑπὸ κοινῆς φιλοφροσύνης, οὐχὶ θρυπτόμεναι μὲν αἱ θήλειαι καὶ προῖσχύμεναι τῆς ἐπιθυμίας ἀπάτας καὶ γοητείας καὶ ἀρνήσεις, οἱ δ' ἄρρενες ὑπ' οἴστρου καὶ μαργότητος ὠνούμενοι μισθῶν καὶ πόνου καὶ λατρείας τὸ τῆς γενέσεως ἔργον, ἄδολον δὲ σὺν καιρῷ καὶ ἄμισθον Ἀφροδίτην μετιόντες, ἢ καθ' ὥραν ἔτους ὥσπερ φυτῶν βλάστην ἐγείρουσα τῶν ζώων τὴν ἐπιθυμίαν εὐθύς ἔσβεσεν, οὔτε τοῦ θήλεος προσιεμένου μετὰ τὴν κύσιν οὔτε πειρῶντος ἔτι τοῦ ἄρρενος. οὕτω μικρὰν ἔχει καὶ ἀσθενῆ τιμὴν. 〈ή〉 ἡδονὴ παρ' ἡμῖν τὸ δ' ὄλον ἢ φύσις. ὅθεν οὔτ' ἄρρενος πρὸς ἄρρεν οὔτε θήλεος πρὸς θήλυ μῖξιν αἱ τῶν θηρίων ἐπιθυμίαι μέχρι γε νῦν ἐννηνόχασιν· ὑμῶν δὲ πολλὰ τοιαῦτα τῶν σεμνῶν καὶ ἀγαθῶν. ἐγὼ γὰρ τοὺς οὐδενὸς ἀξίους· ὁ δ' Ἀγαμέμνων τὴν Βοιωτίαν ἐπῆλθε κυνηγετῶν τὸν Ἀργυννον ὑποφεύγοντα καὶ καταψευδόμενος τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πνευμάτων, εἶτα καλὸν καλῶς ἑαυτὸν βαπτίζων εἰς τὴν Κωπαῖδα λίμνην, ὥς αὐτόθι κατασβέσων τὸν ἔρωτα καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἀπαλλαχόμενος· ὁ δ' Ἡρακλῆς ὁμοίως ἐταῖρον ἀγένειον ἐπιδιώκων ἀπελείφθη τῶν ἀριστεύων καὶ προύδωκε τὸν στόλον· ἐν δὲ τῇ θόλῳ τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος λαθὼν τις ὑμῶν ἐνέγραψεν Ἀχιλλεὺς καλός· ἤδη τοῦ Ἀχιλλέως υἱὸν ἔχοντος, καὶ τὰ γράμματα πυνθάνομαι διαμένειν. ἀλεκτρυὼν δ' ἀλεκτρυόνος ἐπιβαίνων, θηλείας μὴ παρουσίας, καταπίμπραται ζωός, μάντεώς τιнос ἢ τερατοσκόπου μέγα καὶ δεινὸν ἀποφαίνοντος εἶναι τὸ γιγνόμενον. οὕτω καὶ παρ' αὐτῶν ἀνωμολόγηται τῶν ἀνθρώπων, ὅτι

μᾶλλον τοῖς θηρίοις σωφρονεῖν προσήκει καὶ μὴ παραβιάζεσθαι ταῖς ἡδοναῖς τὴν φύσιν. τὰ δ' ἐν ὑμῖν ἀκόλαστα οὐδὲ τὸν νόμον ἔχουσα σύμμαχον ἢ φύσις ἐντὸς ὄρων καθείργνυσιν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ῥεύματος ἐκφερόμενα πολλαχοῦ ταῖς ἐπιθυμίαις δεινὴν ὕβριν καὶ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐν τοῖς ἀφροδισίοις ἀπεργάζεται τῆς φύσεως. καὶ γὰρ αἰγῶν ἐπειράθησαν ἄνδρες καὶ ὑῶν καὶ ἵππων μιγνύμενοι καὶ γυναῖκες ἄρρεσι θηρίοις ἐπεμάνησαν· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων γάμων ὑμῖν Μινώταυροι καὶ Αἰγίπανεσ, ὡς δ' ἐγῶμαι καὶ Σφίγγες ἀναβλαστάνουσι καὶ Κένταυροι. καίτοι διὰ λιμόν ποτ' ἀνθρώπου καὶ κύων ἔφαγεν ὑπ' ἀνάγκης καὶ ὄρνις ἀπεγεύσατο· πρὸς δὲ συνουσίαν οὐδέποτε θηρίον ἐπεχείρησεν ἀνθρώπῳ χρῆσασθαι. θηρία δ' ἄνθρωποι καὶ πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ καθ' ἡδονὰς βιάζονται καὶ παρανομοῦσιν. Οὕτω δὲ φαῦλοι καὶ ἀκρατεῖς περὶ τὰς εἰρημένας ἐπιθυμίας ὄντες ἔτι μᾶλλον ἐν ταῖς ἀναγκαίαις ἐλέγχονται πολὺ τῷ σωφρονεῖν ἀπολειπόμενοι τῶν θηρίων. αὐταὶ δ' εἰσὶν αἱ περὶ βρῶσιν καὶ πόσιν· ὧν ἡμεῖς μὲν τὸ ἡδὺ μετὰ χρεῖας τινὸς ἀεὶ λαμβάνομεν, ὑμεῖς δὲ τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ἢ τὸ κατὰ φύσιν τῆς τροφῆς διώκοντες ὑπὸ πολλῶν καὶ μακρῶν κολάζεσθε νοσημάτων, ἅπερ ἐκ μιᾶς πηγῆς ἐπαντλούμενα τῆς πλησμονῆς τοῖς σώμασι παντοδαπῶν πνευμάτων καὶ δυσκαθάρτων ὑμᾶς ἐμπίπλησι. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκάστῳ γένει ζώου μία τροφή σύμφυλός ἐστι, τοῖς μὲν πόα τοῖς δὲ ῥίζα τις ἢ καρπός· ὅσα δὲ σαρκοφαγεῖ, πρὸς οὐδὲν ἄλλο τρέπεται βορᾶς εἶδος οὐδ' ἀφαιρεῖται τῶν ἀσθενεστέρων τὴν τροφήν, ἀλλ' ἐᾷ νέμεσθαι καὶ λέων ἔλαφον καὶ λύκος πρόβατον ἢ πέφυκεν. ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπὶ πάντα ταῖς ἡδοναῖς ὑπὸ λαιμαργίας ἐξαγόμενος καὶ πειρώμενος πάντων καὶ ἀπογευόμενος, ὡς οὐδέπω τὸ πρόσφορον καὶ οἰκεῖον ἐγνωκώς, μόνος γέγονε τῶν ὄντων παμφάγον. καὶ σαρκὶ χρῆται πρῶτον ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀπορίας οὐδ' ἀμηχανίας (ὥς πάρεστιν ἀεὶ καθ' ὥραν ἄλλ' ἐπ' ἄλλοις ἀπὸ φυτῶν καὶ σπερμάτων τρυγῶντι καὶ λαμβάνοντι καὶ δρεπομένῳ μὴ κάμνειν διὰ πληθους), ἀλλ' ὑπὸ τρυφῆς καὶ κόρου τῶν ἀναγκαίων βρώσεις ἀνεπιτηδεῖους καὶ οὐ καθαρὰς σφαγαῖς ζῶων μετερχόμενος πολὺ τῶν ἀγριωτάτων θηρίων ὠμότερον· αἷμα μὲν γὰρ καὶ φόνος καὶ σάρκες ἱκτίνῳ καὶ λύκῳ καὶ δράκοντι σιτίον οἰκεῖον, ἀνθρώπῳ δ' ὄψον ἐστίν. ἔπειτα παντὶ γένει χρώμενος οὐχ ὡς τὰ θηρία τῶν πλείστων ἀπέχεται ὀλίγοις δὲ πολεμεῖ διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀνάγκην, ἀλλ' οὔτε τι πτηνὸν οὔτε νηκτὸν ὡς ἔπος εἰπεῖν οὔτε χερσαῖον ἐκπέφυγε τὰς ἡμέρους δὴ λεγομένας ὑμῶν καὶ φιλοξένους τραπέζας. Εἶεν· ἀλλ' ὄψοις χρῆσθε τούτοις ἐφηδύνοντες τὴν τροφήν· τί οὖν ἐπ' αὐτὰ ταῦτα ...φῶντας; ἀλλ' ἢ τῶν θηρίων φρόνησις τῶν μὲν ἀχρήστων καὶ ματαίων τεχνῶν οὐδεμιᾶ χώραν δίδωσι, τὰς δ' ἀναγκαίας οὐκ ἐπεισάκτους παρ' ἐτέρων οὐδὲ μισθοῦ διδασκὰς οὐδὲ κολλῶσα μελέτη καὶ συμπηγνύουσα γλίσχρος τῶν θεωρημάτων ἕκαστον πρὸς ἕκαστον ἀλλ' αὐτόθεν ἐξ αὐτῆς οἶον ἰθαγενεῖς καὶ συμφύτους ἀναδίδωσι. τοὺς μὲν γὰρ Αἰγυπτίους πάντας ἰατροὺς ἀκούομεν εἶναι, τῶν δὲ ζῶων ἕκαστον οὐ μόνον πρὸς ἴασιν αὐτότεχνόν ἐστιν ἀλλὰ καὶ πρὸς διατροφήν καὶ πρὸς ἀλκὴν θήραν τε καὶ φυλακὴν καὶ μουσικῆς ὅσον ἐκάστῳ προσήκει κατὰ φύσιν. παρὰ τίνος γὰρ ἡμεῖς ἐμάθομεν νοσοῦντες ἐπὶ τοὺς ποταμοὺς χάριν τῶν καρκίνων βαδίζειν; τίς δὲ τὰς χελώνας ἐδίδασκε τῆς ἔχως φαγούσας τὴν ὀρίγανον ἐπεσθίειν; τίς δὲ τὰς Κρητικὰς αἶγας, ὅταν περιπέσωσι τοῖς τοξεύμασι, τὸ δίκταμνον διώκειν, οὗ βρωθέντος ἐκβάλλουσι τὰς ἀκίδας; ἂν γὰρ εἴπης, ὅπερ ἀληθές ἐστι, τούτων διδάσκαλον εἶναι τὴν φύσιν, εἰς τὴν κυριωτάτην καὶ σοφωτάτην ἀρχὴν ἀναφέρεις τὴν τῶν θηρίων φρόνησιν· ἢν εἰ μὴ λόγον οἴεσθε δεῖν μηδὲ φρόνησιν καλεῖν, ὥρα σκοπεῖν ὄνομα κάλλιον αὐτῇ καὶ τιμιώτερον, ὥσπερ ἀμέλει καὶ δι' ἔργων ἀμείνονα καὶ θαυμασιωτέραν παρέχεται τὴν δύναμιν· οὐκ ἀμαθὴς οὐδ' ἀπαίδευτος, αὐτομαθὴς δέ τις μᾶλλον οὔσα καὶ ἀπροσδεής, οὐ δι' ἀσθένειαν ἀλλὰ ῥώμῃ καὶ τελειότητι τῆς κατὰ φύσιν ἀρετῆς χαίρειν ἑῷσα τὸν παρ' ἐτέρων διὰ μαθήσεως τοῦ φρονεῖν συνερανισμόν. ὅσα γοῦν ἄνθρωποι τρυφῶντες ἢ παίζοντες εἰς τὸ μανθάνειν καὶ μελετᾶν ἄγουσι, τούτων ἢ διάνοια καὶ παρὰ φύσιν τοῦ σώματος [καὶ] περιουσίᾳ συνέσεως ἀναλαμβάνει

τάς μαθήσεις. ἔω γὰρ ἰχνεύειν σκύλακας καὶ βαδίζειν ἐν ῥυθμῷ πώλους μελετῶντας, ἀλλὰ κόρακας διαλέγεσθαι καὶ κύνας ἄλλεσθαι διὰ τροχῶν περιφερομένων. ἵπποι δὲ καὶ βόες ἐν θεάτροις κατακλίσεις καὶ χορείας καὶ στάσεις παραβόλους καὶ κινήσεις οὐδ' ἀνθρώποις πάνυ ῥαδίας ἀκριβοῦσιν ἐκδιδασκόμενοι καὶ μνημονεύοντες εὐμαθείας ἐπίδειξιν ὡς ἄλλο οὐδὲν οὐδαμῶς χρήσιμον ἔχουσιν. εἰ δ' ἀπιστεῖς ὅτι τέχνας μανθάνομεν, ἄκουσον ὅτι καὶ διδάσκομεν. αἶ τε γὰρ πέρδικες ἐν τῷ προφεύγειν τοὺς νεοττοὺς ἐθίζουσιν ἀποκρύπτεσθαι καὶ προΐσχεσθαι βῶλον ἀνθ' ἑαυτῶν τοῖς ποσὶν ὑπτίους ἀναπесόντας· καὶ τοῖς πελαργιδεῦσιν ὄρᾱς ἐπὶ τῶν τεγῶν ὡς οἱ τέλειοι παρόντες ἀναπειρωμένοις ὑφηγοῦνται τὴν πτῆσιν. αἱ δ' ἀηδόνες τοὺς νεοσσούς προδιδάσκουσιν ἄδειν· οἱ δὲ ληφθέντες ἔτι νήπιοι καὶ τραφέντες ἐν χερσὶν ἀνθρώπων χειρόν ἄδουσιν, ὥσπερ πρὸ ὥρας ἀπὸ διδασκάλου γεγονότες. *** καταδὺς εἰς τουτὶ τὸ σῶμα θαυμάζω τοὺς λόγους ἐκείνους, οἷς ἀνεπειθόμην ὑπὸ τῶν σοφιστῶν ἄλογα καὶ ἀνόητα πάντα πλὴν ἀνθρώπου νομίζειν.

992 C Ο Νῦν μὲν οὔν, ὦ Γρύλλε, μεταβέβλησαι σὺ καὶ τὸ πρόβατον λογικὸν ἀποφαίνεις καὶ τὸν ὄνον;

992 E Γ Αὐτοῖς μὲν οὔν τούτοις, ὦ βέλτιστε Ὀδυσσεῦ, μάλιστα δεῖ τεκμαίρεσθαι τὴν τῶν θηρίων φύσιν, ὡς λόγου καὶ συνέσεως οὐκ ἔστιν ἅμοιρος. ὡς γὰρ οὐκ ἔστι δένδρον ἕτερον ἐτέρου μᾶλλον οὐδ' ἦττον ἄψυχον, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει πάντα πρὸς ἀναισθησίαν (οὐδενὶ γὰρ αὐτῶν ψυχῆς μέτεστιν), οὕτως οὐκ ἂν ἐδόκει ζῶον ἕτερον ἐτέρου τῷ φρονεῖν ἀργότερον εἶναι καὶ δυσμαθέστερον, εἰ μὴ πάντα λόγου καὶ συνέσεως, ἀλλὰ δὲ μᾶλλον καὶ ἦττον ἄλλων πῶς μετεῖχεν. ἐννόησον δ' ὅτι τὰς ἐνίων ἀβελτερίας καὶ βλακειάς ἐλέγχουσιν ἐτέρων πανουργίαι καὶ δριμύτητες, ὅταν ἀλώπεκι καὶ λύκῳ καὶ μελίττῃ παραβάλης ὄνον καὶ πρόβατον ***· ὥσπερ εἰ σαυτῷ τὸν Πολύφημον ἢ τῷ πάππῳ σου τῷ Αὐτολύκῳ τὸν Κορίνθιον ἐκεῖνον Ὀμηρον. οὐ γὰρ οἶμαι θηρίου πρὸς θηρίον ἀπόστασιν εἶναι τοσαύτην, ὅσον ἄνθρωπος ἀνθρώπου τῷ φρονεῖν καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεύειν ἀφέστηκεν.

992 E Ο Ἄλλ' ὄρα, Γρύλλε, μὴ δεινὸν ἦ καὶ βίαιον ἀπολιπεῖν λόγον, οἷς οὐκ ἐγγίγνεται θεοῦ νόησις.

992 E Γ Εἰτά σε μὴ φῶμεν, ὦ Ὀδυσσεῦ, σοφὸν οὕτως ὄντα καὶ περιττὸν Σισύφου γεγονέναι; ***